

*Ilma u s u t a oma kultuuri jõusse kaob ja hävib
igasugune rahvas, olgu võõral või omal maal.
Ning et seda usku just nii väga ei püüa alles hoida
mehed, kes ennast peavad äravalituteks rahva õiguste
nimel rääkima, seda oleme kõik näinud: üks poliitiline
propaganda käib ja kõiksuguste kulude küsimused sellel
alal lahendatakse üsna ladusalt ära, kuid kultuuri
küsimustes ollakse vait ja lastakse igapähele enesel
vireleda nii palju, kui keegi seda tahab või suudab.*

Eduard Tubina kirjast Endel Kalamile
21. detsembril 1952

Kuulun meikkejä si - si jaha mit jaha? Ma lokuva selgema ⑬ jammat alla
Jaha, et me ta coming loomulikulult edapski die ja vellekapijal q smel
kuumi jaha, mi et arvestant ei naha.

⑭ kapijalid olid mul luvit arvustatud mi: 300 - 200 nappu, die omi
manga, 100 piditupa ja 100 lastine maal, aga mul ei tulind üldes ninnup,
et ku ei saa arvuti votta naha nappu arvutit - mi vintil saab arvuti
votta, miin siin ei saa basel arvuti votta, kuna siin on valdas ja kaitseind
palju laisand mi vintil - mi mitlesin. Saialet nihad et ma in piltit
inma siin arvutit arv saam, mi kinnaga miltin, ant ma siin on miltin
ja ettepanekude, kuna mi on pit vellekapijal ja ninnupida! Kapijal, kuma
vella siin mi:

⑮

Kapijal on kult valupillile jut viga luvit palju, kuna arvutites luvit paa-
melusid (arvutite algatus) viga luvit ja jaaiait arvutites velle, miltin
arvutit arvutite arvutitide selgema, et vellekapijal luvit naha, kuna
si vintil arvutite ja luvit ninnup miltin vellekapijal - ninnup viga ja
piltitand siin velle mi kinnaga ninnup vellekapijal - mi ninnup, mi
piltitand vellekapijal. Mi vellekapijal ja velle ⑯ arvutite vellekapijal
jaha:

⑯

Kuulun selle vellekapijal ninnup arvutite, siin vellekapijal, mi vellekapijal - mi
vella vellekapijal.

Looind arvutitekapijal vellekapijal ninnup arvutite, vellekapijal vellekapijal
vella vellekapijal mi ninnup ja vellekapijal mi vellekapijal, vellekapijal
vella vellekapijal vellekapijal mi ninnup ja vellekapijal mi vellekapijal.
vella vellekapijal vellekapijal mi ninnup ja vellekapijal mi vellekapijal.
vella vellekapijal vellekapijal mi ninnup ja vellekapijal mi vellekapijal.

Kuulun selle vellekapijal mi vellekapijal mi vellekapijal mi vellekapijal.

K I R J A D

1. Mart Saarele

Tartus, 17. juulil 1929

Lugupeetud helilooja!

Oktoobri lõpul „Vanemuises” ärapeetava Tartu Meeslaulu Seltsi kontserdi kava koostades tunnen tungivat vajadust Teie laulude järele.¹ Olen otsinud läbi trükis ilmunud Teie laulud, kuid „Seitse sammeldanud sängi” oleme laulnud ja teisi ei ole ma senini meeskoorile leidnud.² Vaatasin ka Teie „Lastekoori laule”, kuid need loomulikult nõuavad meeskoorile ümbertöötlust, mida ma ise ei julge ega tohigi vist teha.

Julgen sellepärast paluda Teid Tartu Meeslaulu Seltsi nimel saata mulle mõni Teie lauludest aadressil Marta tän. 1–2, Tartu, minu nimele.

*Teie lahke vastutulelikkuse peale lootes
suurima lugupidamisega
E. Tubin
Tartu Meeslaulu Seltsi koorijuht*

P.S. Oleksin väga tänulik, kui juhataksite, kust võin saada Teie meeskoorilaulu, kui Teil neid vast käepärast ei juhtu olema mulle saatmiseks.

Seesama

¹ *tunnen tungivat vajadust Teie laulude järele* – Tartu MS meeskoori kontsert toimus „Vanemuises” 1. novembril ja selle kavas olid soome heliloojate laulud. Mart Saare laule kavas ei olnud.

² *teisi ei ole ma senini meeskoorile leidnud* – Mart Saar oli selleks ajaks kirjutanud vaid kümnekond meeskoorilaulu. „Seitse sammeldanud sängi” oli loodud 1919. a. segakoorile (*cis-moll*) ja ilmus esmakordselt trükis M. Saare koorilaulude kogumikus „Kümme koorilaulu” 1920. a. Laulu meeskooriseade (*d-moll*) ilmus 1928. a. toimunud IX üldlaulupeo koorilaulude kogumikus, mis ilmus Eesti Lauljate Liidu väljaandel 1926. a.

2. Cyrillus Kreegile

Tartus, 8. juunil 1931

V.a. hra. Kreek!

Tartu Meeslaulu Selts kavatseb korraldada sügisel kontserdi eesti uuemaist ja algupärasemaist lauludest. Kas oleks Teilt võimalik saada mõnd meeskoorilaulu?¹

Ma ei ole kusagil leidnud neid trükkitult, sellepärast pöördungi selle palvega Teie poole.

Loodan Teilt peatselt vastust.

Austavalt
E. Tubin

¹ *mõnd meeskoorilaulu* – mainitud kontsert toimus 19. novembril 1931, mille kavas Cyrillus Kreegi laule ei olnud. Kreek oli selleks ajaks kirjutanud vaid paar meeskoorilaulu, kuid hulgaliselt segakoorilaule.

3. Heino Ellerile

Viinis, 28. mail 1932

Kallis Maestro!

Olen, nagu näed, Viinis.¹ Väga tore on siin, aina vaatan ja imestan. Ühe ooperi, õigemini kaks ooperit nägin juba: „Cavalleria rusticana” ja „Pajazzo”. Täna lähen „Tannhäuserit” vaatama. Varsti algab Viini nädal, kus kantakse ette igasugu imeasju, näiteks 1000-meheline orkester mängib Straussi valsse, toimub X uue muusika kongress ühes kontsertidega, võistluskontserdid jne. See on kõik Haydni tähe all, isegi Haydni loterii on. Elan ilusas toas, lähedal südalinnale, päeval hulgun, joon Viini jumalikku õlut, suitsetan häid sigarette ja naudin suure elu ja liikumise ilu. Öhtul, noh seda tead isegi! 6. juunil on filharmoonia pidulik kontsert Felix Weingartneri² juhatusel. Juba on pilet taskus. Homme on pühapäev, siis lähen loomaaeda, kuhugi kirkusse, muuseumi jne. Kui aega ja tahtmist on, siis rõõmusta mind mõne eestikeelse reaga aadressil:

IV Bz. Wiener Hauptstr. 40. I Gartenstiege T 11. Wien.

*Tervisi Sulle, abikaasale
ja kõigile Tartu poistele!
E. Tubin*

¹ *Olen, nagu näed Viinis* – Tubin külastas Viini seoses seal toimunud kaasaegse muusika festivaliga, mida korraldas Rahvusvaheline Kaasaegse Muusika Ühing (ISCM).

² Felix Weingartner (1863–1942), austria dirigent ja helilooja, Viini *Volksoper*³ ja Viini *Staatsoper*⁴ dirigent.

4. Emil Ruberile

Tartus, 10. jaanuaril 1934

Kallis Emil!

Rääkisin hiljuti Heinoga¹ ühtteist Helikunsti Sihtkapitali üle. Kuuldes, et Sinul seal ka mõndagi öelda on,² tahaksin häämeelega saada paari küsimuse kohta selgust.

Ma esitasin läinud sügisel Helikunsti Sihtkapitalile 3 viiulipala ja 2 soololaulu.³ Kuna sealt vastust ei tulnud ja ma ise juhtusin Tallinna sõitma (EMO viimase kontserdi ajal⁴), siis läksin Konservatooriumi vaatama, mis nendest noodikestest on saanud. Hr. Raudsepp andis nad lahkelt mulle tagasi,⁵ tähendades, et nad on vastu võtmata jäänud. Noor Kapp⁶ teadis aga ütelda, et on lihtsalt teise korra peale jäetud summade puudumisel. Mingit muud vastust pole ma saanud ja ma tahaksin häämeelega teada, m i k s neid palakesi vastu ei võetud! Ma usun, et selle küsimusega ühinevad paljud teisedki, kelle tööd tagasi lükatud. On ju ometi selge, et komisjon või žürii peab andma iga helitöö kohta motiveeritud otsuse: on vastuvõetav, ei ole vastuvõetav, on vastuvõetav, kuid summade puudumisel jääb järjekorda. Mina näiteks ei tea, kas mul maksab neid samu palasid enam esitada. Võibolla komisjon tegi otsuse põhimõtteliselt neid mitte vastu võtta: kas on „ultramodernid”, või lühikesed või pikad või sisu-vaesed jne. Seda peaks žürii iga läbivaatamisele tulnud helitöö kohta öelda võima, milleks siis muidu kutsutakse sinna erapooletud asjatundjad? Seda otsust peaks ka Sihtkapitali asjaajaja igaleülele teatavaks tegema, milleks muidu nõutakse 1-kr. tempelmargiga varustatud sooviavaldust tööde läbivaatamise kohta?

Nüüd edasi. Kuhu jäävad need käsikirjad, mis on vastu võtmata jäänud? Mul jäi kord – juba aastat neli tagasi – üks

soololaul⁷ niiviisi sinna ja kui ma nüüd hr. Raudsepalt küsisin, et kus see noot asub, siis ei teadnud tema seda sugugi. „Eks ta siin kapis ikka ole,” ütles. Aga mis siis, kui e i o l e ja on ära kadunud? Mul kodus ära kirja ei ole ja mul on kahju oma tööst, mis niimoodi Helikunsti Sihtkapitali kaudu ära kaob.

Üks teine Heino õpilane, Eduard Oja saatis ka läinud sügisel oma töid Helikunsti Sihtkapitalile. Tänini pole ta ei vastust ega noote tagasi saanud. Ometi oli tema sooviavaldusel 1-kr. tempelmark küljes – ise nägin. See on väga huvitav! Need küsimused, armas Emil, tuleks seal põhjalikult arutusele võtta ja k o r d majja luua. Minul igatahes on hing niivõrd täis selle korratu asjaajamise peale, et ma ühtegi tööd sinna ei taha saata, kuni selgeks saab, kuidas neid vastu võetakse. Võibolla silmitseb žürii nad ainult kord pealiskaudselt läbi, võtab kokkutulnud töödest mõned vastu üldsumma ulatuses ja teised paneb hr. Raudsepp kuhugi kapi-nurka, kust nad varsti ruumi puudusel võivad jumal teab kuhu rännata!

See kõik käib muidugi nende tööde kohta, mis esitatakse Sihtkapitalile omandamiseks, kirjastamiseks ma ei ole midagi esitanud ja ei tea sellepärast ka seda asjakäiku.

Ja kes on žüriis?⁸ Need, kes midagi pole esitanud. Aga meie produktiivsemad mehed esitavad alati midagi. Nii koosneb žürii alati prof. Paulsenitest, Theodor Lembadest jne., üldse mitte heliloojaist. On need siis asjatundjad ja meie muusikute hindajad?

Muuseas on praegu minu tagasilükatud viiulipalad Pariisis Robert Soëtensi⁹ käes. Tema olevat huvi tundnud nende vastu. Mul ei pruugi neid mitte ära põletada, nagu esialgu kavatsesin.

Ah jaa, tuli meelde: esitasin kord palvekirja Ringhäälin-gule orkestrijuhi koha pärast.¹⁰ Sa oled nendega tuttav. Kui juhtud mõnd „tuusa” kohtama ja meelde tuleb, siis päri järele, mis nad on otsustanud.

Parimate tervitustega

Su E. Tubin

¹ Mõeldud on Heino Ellerit.

² *et Sinul seal ka mõndagi öelda on* – Emil Ruber (1889–1964), muusika-tegelane (elukutselt veterinaararst), oli EMO esimees, kauaaegne ELL juhatuse liige ja EKHS Valitsuse liige.

³ *esitasin läinud sügisel Helikunsti Sihtkapitalile 3 viiulipala ja 2 soololaulu* – EKHS oli tollal peaaegu ainus institutsioon, kes trükkis eesti heliloojate teoseid, peamiselt lühipalu. Nimetatud Kolm viiulipala (ETW 48) on loodud 1933, neist kaks ilmusid trükist EKHSi väljaandel 1935. Kaks soololaulu olid tõenäoliselt 1928. a. Juhan Liivi tekstile loodud „Sügise päikene” ja „Punane õunapuu õis” (ETW 74), mis jäid trükkimata.

⁴ *EMO viimase kontserdi ajal* – kontsert toimus arvatavasti 1933. a. detsembril algul, sest arvustus ilmus „Uudislehes” 10. detsembril 1933.

⁵ Dimitri Raudsepp oli EKHSi asjaajaja.

⁶ Mõeldud on Artur Kapi poega helilooja Eugen Kappi (1908–1996), kes töötas 1935–1941 konservatooriumis muusikateooria õppejõuna.

⁷ *üks soololaul* – arvatavasti on mõelud soololaulu „Drengi laul jääliustikul” (ETW 73), mis ilmus trükist EKHSi väljaandel 1938. a.

⁸ *Ja kes on žüriis* – tollal (1935) kuulusid EKHSi Valitsusse Juhan Aavik (esimees), Theodor Lemba, Raimund Kull, Emil Ruber, Riho Päts. Asjaajaja oli Johannes Madar.

⁹ Robert Soëtens (1897–1997), prantsuse viiuldaja ja pedagoog, Pariisi Konservatooriumi professor. Esines 1930-tel aastatel korduvalt ka Eestis. Kui Evald Turgan ja Olav Roots käisid 1933. a. Pariisis, kus esitasid 28. detsembril sealses Muusikute Ühingu eesti muusikat, siis kirjutas „Postimees”, et kontserdil „on viibinud rida tuntud heliloojaid ja arvustajaid, kes meie noorte kunstnikkude vastu on tundnud suurt huvi. Eriti on neile meeldinud [...] Eduard Tubina viiulipalad, ka need, mida meie Helikunsti Sihtkapital ei leidnud võimalikuks omandada ja kirjastada [...] Nimetatud õhtul viibis ka meil hästi tuntud viiulikonstnik Soëtens, kes olnud vaimustatud Tubina viiulipaladest ja on nüüd palunud autorilt käsikirjalise eksemplari, et neid oma kavasse võtta.” („Postimees”, 4. jaanuaril 1934). Ei ole teada, kas Soëtens neid viiulipalu (ETW 48) ka esitas.

- ¹⁰ *esitasin kord palvekirja Ringhäälingule orkestrijuhi koha pärast* – kahjuks ei õnnestunud Tubinal kohta saada ja sellesse ametisse asus 1934. a. Raimund Kull, kes jätkas tööd ka „Estonia” peadirigendina (1921–1942). 1939. a. võeti Raadio Ringhäälingu orkestri peadirigendiks Olav Roots.

5. Emil Ruberile

Tartus, 22. märtsil 1934

Kallis Emil!

Nagu hra. Roots mulle täna hommikul seletas, oled Sa tahtnud kas teda või mind EMO kooriga töötama kutsuda.¹ Kas see asi mitte väga kalliks ei lähe – ma mõtlen sõidukulusid – ja kas ei tekita see pahandusi Tallinna muusikute peres? Seal ju palju kangeid mehi, kes niisama vilunud koorijuhid või veel kangemad kui tartlased. Roots rääkis, et tehku mina see töö ära, kuna tema pole üldse vilunud kooriga töötama ja aprillikuu sees olevat temal juhtida sümfooniakontsert „Estonias”.

Mul isiklikult meeldib see ülesanne väga, kuid muidugi nõuab see suurt ohvrit minu kallist tervisest ja ajast. Kaks päeva nädalas on ikkagi aprillikuu jooksul oma töö jaoks mokas, ööd ka. Kuidas Sa arvad, kas peaks tulema sellest sammust midagi kaugeleulatuvat (ma mõtlen koha suhtes Tallinnas) või on seega tahetud ainult eriliselt välja tõsta tartlasi meeldiva ülesandega? Vabanda, et ma nii avameelselt küsin, aga ma arvan, et mõistad mu seisukorda.

Jaatava vastuse annan Sulle igal juhul. Aga ma ei pane pahaks, kui Sa minu küsimuse esimesele poolele eitavalt vastates võtad siiski mõne Tallinna mehe, sest raskusi mul selle tööga on, usu seda. Otsusta siis ise, kuidas arvad.

Kava suhtes ei oska ma praegu midagi ütelda. Kas on solist ka ette nähtud ja kas rohkem laule üldse kavasse ei tule? „Ringtantsu laul”² on üks raskemaid, ma olen seda Vanemuise MO [segakooriga] laulnud. Kas nüüd koor nii ruttu selle kätte saab?

Nojah, Sa kirjuta mulle varsti pikemalt, siis tean omi asju korraldada. Igatahes arvesta julgesti minu nõusolekuga igal juhul, kui seda tarvilikuks pead.

EMO koorile austava ettepaneku eest suur aitäh!

Sinu E. Tubin

¹ *mind EMO kooriga töötama kutsuda* – EMO esimehena kutsus Emil Ruber Tubinat juhatama 28. aprillil 1934 toimuvat EMO segakoori kontserti ootamatult haigestunud Juhan Aaviku asemele, pakkudes Tubinale ka võimalust edaspidi asuda tööle EMO segakoori juhina. Seda pakkumist 1935. a. sügisel vastu võttes lootis Tubin leida pidevat töökohta Tallinnas, kuid kuna see ei õnnestunud, siis ta loobus järgmisel aastal EMO koorijuhi kohast.

² „*Ringtantsu laul*” – Cyrillus Kreegi segakoorilaul, mis oli ka nimetatud kontserdi kavas.

6. Emil Ruberile

Tartus, 10.veebruari 1935

Kallis sõber!

Minu ja Helikunsti Sihtkap[itali] Val[itsuse] suhted ähvardavad võtta veidi kriminaalset joont. Käisin hr. Raudsepa juures Konservatooriumis¹ ja nägin „käsikirjade seifis” mulle vastu naeratavat minu „Kaks prelüüdi klaverile”.² Küsisin näha ja leidsin oma suureks hämmastuseks, et need olid koopiad prelüüdidest, mida saatsin läinud detsembris hr. Nikolaile Raadios mängimiseks³ ja mida ma veel kusagil

(peale Moskva⁴), kus neid ju võibolla kirjastatakse) pole avaldada ega müüa pakkunud. Selline teguviis, salaja, ilma minu teadmata võtta minu käsikiri, sealt koopia valmistada ja see Helikunsti Valitsuse templiga varustatult selle asutuse omandatud nootide sekka paigutada, on lihtsalt kõigi autoriõiguste jäme riivamine, mis vist ka veidi kriminaalse järele lõhnab. Hr. Raudsepa jutust ei saanud ma midagi aru. Kui küsisin, kuidas need asjad siia kappi on sattunud, küsis ta minult: „Kas Teil originaale siis ei ole?” Seletasin, et need pole sugugi need prelüüdid, mis omal ajal ära kadusid. Tema vastus oli umbes nii: „Millega Teie seda tõendate?”

Nüüd, kallis sõber, palun Sinult järgmist. Annan Sulle täiesti vabad käed talitada, kuidas hääks arvad, aga kui mulle Sihtkapitali poolt kahe nädala jooksul mingit rahuldavat vastust ei saabu, annab minu advokaat kirja kohtusse. Usun, et oled ise ka huvitatud sellest asjast ja sellepärast oleks väga häa, kui Sa küsiksid hr. Raudsepalt näha neid prelüüde ja need kasvõi oma kätte võtaksid, kuni asi laheneb, kuna see saks võib ka hakkama saada tembuga, et ühel ilusal päeval võtab ja põletab selle koopia ära, et ennast puhtaks teha.

Igatahes ootan ma Tartus kõigepäält Sinu arvamust selle asja kohta, aga ma arvan esialgu, et ikkagi nüüd küllalt juba on mustadest tehingutest, mis Helikunsti Sihtkapitali Valitsus minu käsikirjadega on korda saatnud. Miks peaks siis mina see õnnetu olema, kelle töödest mingit seaduslikkugi lugu ei peeta ja need paigutatakse, kuhu aga tahetakse.

Suhtu sellesse, kuidas arvad, aga palun, tee mõned käigud Konservatooriumisse ära. Mul on süda väga täis!

Parimate tervitustega
Sinu E. Tubin